

Lausunto Eduskunnan sivistysvaliokunnalle

Asia: HE 146/2020 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2021
<https://www.eduskunta.fi/valtiopaivaasiakirjat/HE+146/2020>

Kiitämme mahdollisuudesta tuoda Erilaisten oppijoiden liiton (EOL) näkemyksen mukaisia varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen kehittämisen tarpeita ja toimenpide-ehdotuksia sivistysvaliokunnalle tiedoksi ja työn tueksi. Lausunnossa emme ota kantaa talousarviossa esitettyihin euromääriin.

Lausunnossa on tarkasteltu perustaitojen edistämistä ja varhaisen tuen toimivuutta oppimisvaikeuksien ja muiden oppimisen haasteiden näkökulmasta.

Erilaisten oppijoiden liiton näkemykset pohjaavat toisaalta kokemustietoon, jota saamme oppimisvaikeuksia kokevilta nuorilta ja aikuisilta sekä vanhemmilta, joiden lapsilla on oppimisvaikeuksia, toisaalta asiantuntijatietoon, joka perustuu EOLn henkilöstön, yhteistyökumppaneiden sekä toimintaamme osallistuvien vapaaehtoisten ammattilaisten asiantuntemukseen.

Aluksi käsitteistä:

Oppimisvaikeudet

Kehityksellisillä oppimisvaikeuksilla tarkoitetaan luku- ja/tai kirjoitustaidossa ja matematiikan taidoissa esiintyviä erityisiä (kapea-alaisia) vaikeuksia. Ne ovat synnynnäisiä, usein perinnöllisiä ja pysyviä, ja johtuvat keskushermoston toiminnan poikkeavuudesta. Ne ilmenevät riippumatta henkilön muusta lahjakkuudesta. Yksittäisiä oppimisvaikeuksia esiintyy 5–10 %:lla lapsista, mutta kun huomioidaan niiden päällekkäisyys sekä laajemmin ominaisuudet, joista puhutaan arkikielessä oppimisvaikeuksina, vaikeuksia arvioidaan olevan noin 20 %:lla lapsista. Muita oppimiseen vaikuttavia haasteita ovat vaikeudet kielellisissä taidoissa, hahmottamisen ja motoriikan taidoissa sekä keskittymisen taidoissa. Lisäksi oppimisen vaikeutta voivat aiheuttaa lapsen/nuoren elämäntilanteeseen ja sosiaaliseen ympäristöön liittyvä kuormitus.

Oppimisvaikeudet ja muut oppimisen haasteet (jatkossa oppimisen haasteet) voivat vaikuttaa lapsen/nuoren oppimiseen ja hyvinvointiin sekä koko myöhempään elämäntilanteeseen eri tavoin, riippuen hänen saamastaan tuesta. Lisäksi oppimisen haasteet ovat usein juurisyy lapsen käyttäytymisen ja ryhmässä toimimisen ongelmien taustalla. Siksi niihin on varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa kiinnitettävä erityistä huomiota.

VARHAISKASVATUS

Varhaiskasvatuksessa oppimisen tuen kehittämiseksi on suuri tarve. Alla keskeisimpiä kehittämisen kohtia.

Varhaiskasvatuksen ammattilaisten osaaminen → tarvitaan riittävän laajat oppimisen haasteisiin liittyvät sisällöt sekä perusopintoihin että täydennyskoulutukseen

Varhaiskasvatuksen merkitys myöhemmälle oppimiselle ja hyvinvoinnille ymmärretään jo laajasti, mutta varhaiskasvatuksen henkilöstön osaaminen ei oppimisen haasteiden osalta ole riittävällä tasolla. Lisäksi inklusion toteuttaminen käytännössä edellyttää riittävää erityispedagogista perusosaamista kaikilta

kasvattajilta. Osaamista tarvitaan jokapäiväisessä arjessa, eikä sitä voi ulkoistaa vain harvoin päiväkodissa/ryhmässä vierailevalle erityisopettajalle. Osaamista tarvitaan enemmän myös vanhempien tukemiseen kasvatustyössä ja aidon, voimavaroja lisäävän kasvatuskumppanuuden luomiselle.

Tällä hetkellä oppimisen haasteisiin liittyviä sisältöjä ei ole riittävästi varhaiskasvatuksen henkilöstön perus- eikä täydennyskoulutuksessa. Osaamista tarvitaan sekä oppimisen haasteiden ymmärtämisessä (tieto ja tunnistaminen) että tuen keinoissa. Henkilöstöä kuormittaa keinottomuus ja selkeiden, yhteisten toimintatapojen sekä resurssien puute.

Varhaiskasvatuksen resurssit → tarvitaan riittävästi aikaa ja osaamista lasten kohtaamiseen sekä yksilöllisesti että ryhmässä

Paitsi osaamista myös aikaa lasten kuuntelemiseen sekä yksilölliseen ja paneutuvaan kohtaamiseen on tällä hetkellä liian vähän. Varhaiskasvatus voi olla riittävän laadukasta lapsille, joilla ei ole oppimisessaan ja ryhmässä toimimisessa vaikeuksia, ja joilla myös kotiympäristö tukee kasvua ja kehittymistä. Muiden lasten kohdalla tilanne on vaihteleva. Vaihtelu osaamisessa ja resurssissa on kuntien ja päiväkotien välillä suurta, eikä varhaiskasvatus aina pysty vastaamaan erityistä tukea tarvitsevien lasten tarpeisiin.

Varhaiskasvatuksessa tulee varmistaa riittävät resurssit yksilöllisen ja riittävän tuen antamiseen. Yksilöllisen tuen ja vanhempien kanssa tehtävän yhteistyön avulla lapsen taitojen kehitystä voidaan tukea oikea-aikaisesti, mikä luo pohjan myöhemmälle oppimiselle. Hyviksi ja vaikuttaviksi tiedetyt tuen keinot on saatava kaikkialla yhdenvertaisesti käyttöön. Panostus varhaiskasvatukseen ja perusopetukseen säästää monin verroin euroja myöhemmissä korjaavissa palveluissa.

Oppimisvaikeuksien ja muiden oppimisen haasteiden tunnistaminen 5- ja 6-vuotiailla → tarvitaan valtakunnalliset, pätevät kartoitusmenetelmät

Tällä hetkellä osassa kunnista kartoitetaan 6-vuotiaiden oppimisvalmiuksia, osassa ei. 5-vuotiaiden valmiuksien kartoitusta ei tietyvästi tehdä missään kunnassa, vaikka jo silloin keskeiset tuen tarpeet olisivat systemaattisen kartoituksen avulla havaittavissa. Tällä hetkellä lapsen valmiuksien, vahvuuksien ja tuen tarpeiden tunnistaminen perustuu pääasiassa lasten havainnoimiseen päiväkodin arjessa ja ryhmässä, minkä pohjalta ei saada riittävästi tietoa lapsen tukemiseksi silloin, kun hänellä on erityisiä oppimisen haasteita. Oppimisen haasteiden tunnistaminen on välttämätöntä, jotta tuki voidaan aloittaa hyvissä ajoin ennen perusopetukseen siirtymistä.

Lievät ja kapea-alaiset oppimisvaikeudet (luki- ja matematiikan vaikeus) eivät usein tule ilmi ennen kouluikää ilman systemaattista erilaisten taitojen kartoitusta. Ne alkavat kuitenkin aiheuttaa haasteita heti perusopetuksen alussa. Mitä enemmän tuen saaminen viivästyy, sitä todennäköisemmin ne aiheuttavat lapselle kielteisiä kokemuksia ja vaikuttavat haitallisesti oppimiseen, hyvinvointiin ja koko myöhempään elämäntulkun. Tavallisia haitallisia seurauksia ovat tarpeettomat viiveet perustaitojen ja oppimisvalmiuksien kehittämisessä, itsetunnon heikkeneminen ja käsitys itsestä huonona oppijana, häpeän ja ulkopuolisuuden kokemukset, haastava käyttäytyminen sekä negatiiviset asenteet oppimistehtäviä ja koulunkäyntiä kohtaan. On edelleen yleistä, että kasvattajat keskittyvät haastavaan käyttäytymiseen havaitsematta/ymmärtämättä sen taustalla vaikuttavia oppimisen haasteita.

Kartoituksessa sekä lapsen vahvuudet että tuen tarpeet tulevat näkyviin, ja sen avulla tuen tarpeet on myös helpommin perusteltavissa vanhemmille. Tämä edistää varhaiskasvatuksen ja kodin yhteistä ymmärrystä ja yhteistyötä.

Mitä pidemmälle lapsi joutuu selviytymään ilman tarpeenmukaista ja vahvuuksiin perustuvaa tukea, sitä vaikeampaa tilanteen purkaminen ja lapsen oppimistaitoihin ja minäkäsitykseen vaikuttaminen on. Alle

kouluikäisten lasten oppimispotentiaali on suuri, ja myös varhaiskasvatuksen mahdollisuudet vaikuttaa ovat suuret.

Lasten yhdenvertaisuus kunnasta ja päiväkodista riippumatta → tarvitaan valtakunnallinen ohjaus

Kuntien välillä ja myös kuntien sisällä päiväkotien erot varhaiskasvatuksen toteuttamisessa ovat huomattavat, minkä seurauksena lapset eivät tällä hetkellä ole yhdenvertaisessa asemassa oppimisen pedagogisen ja sosiaalisen tuen suhteen. Yhtenäisen linjan puuttuessa varhaiskasvatuksen henkilöstö valitsee ja käyttää usein itselle tuttuja menetelmiä ja toimintatapoja, jotka eivät välttämättä perustu uusimpaan tutkittuun tietoon lapsen kehityksestä. Päiväkodin vaihtaminen kunnan sisällä tai perheen muuttaminen toiseen kuntaan voi huomattavasti heikentää tai parantaa lapsen suhtautumista ja lapsen saamaa tukea sekä yhteistyötä vanhempien kanssa. Lasten ja perheiden yhdenvertaisuuden lisäämiseksi tulisi varhaiskasvatuksen toteuttamista ohjata valtakunnallisesti, perustuen uusimpaan tutkittuun tietoon lapsen kehityksestä.

Pitkäjänteinen kehittäminen → tarvitaan rahoituksen muutos lyhytkestoisista hankkeista pitkäjänteiseen varhaiskasvatuksen/päiväkodin toimintatapojen ja oman opettajuuden kehittämiseen

Moni päiväkotitoimi on mukana useassa, yhtäaikaishankkeissa, ulkopuolelta ideoidussa hankkeissa. Kehittämishankkeet voivat tuottaa päiväkotitoimiin uusia, hyviä toimintatapoja, mutta pahimmillaan ne pirstaloivat arkea ja kuormittavat henkilöstöä, eivätkä hankkeissa kehitetyt ja kokeillut toiminnot juurru päiväkodin arkeen. Varhaiskasvatuksessa tulisi painopiste siirtää lyhytkestoisista kehittämissuunnitelmista pitkäjänteiseen, uusimpaan tutkittuun tietoon perustuvaan päiväkodin toimintatapojen ja oman opettajuuden kehittämiseen.

Varhaiskasvatuksen ja neuvolan yhteistyö → tarvitaan yhteistyön tiivistämistä ja sujuvoittamista

Neuvolassa on paljon tietoa, mikä tulisi saada varhaiskasvatukseen käyttöön, ja päinvastoin. Tällä hetkellä vanhemmat toimivat viestinviejinä neuvolan ja päiväkodin välillä, mikä voi estää tai hidastaa tiedonkulkua ja aiheuttaa väärinkäsityksiä. Yhteistyötä tulisi vahvistaa ja luoda sitä varten luontevat, perheiden tietosuoja kunnioittavat käytännöt.

PERUSOPETUS

Perusopetuksessa on varhaiskasvatusta pidemmät perinteet oppimisvaikeuksien ja muiden oppimisen haasteiden tunnistamiselle ja niissä tukemiselle. Myös kolmiportaisen tuen järjestelmä pyrkii osaltaan varmistamaan sen, että jokainen lapsi saa oikea-aikaisesti tarvitsemansa tuen. Tässä on kuitenkin puutteita ja suurta vaihtelua kuntien, koulujen ja opettajien välillä.

Opettajien osaaminen → tarvitaan riittävän laajat oppimisen haasteisiin liittyvät sisällöt sekä perusopintoihin että täydennyskoulutukseen

Vaikka oppimisvaikeuksien tunnistamisessa on viime vuosina edistytty, edelleen suuri osa niistä jää tunnistamatta. Yhtäältä opettajat usein huomaavat, että lapsella on yleisesti ottaen oppimisessaan haasteita, mutta vaikeuden täsmällisempi tunnistaminen jää puutteelliseksi. Toisaalta edelleen on melko yleistä, että oppimisvaikeus tunnistetaan vasta peruskoulun lopussa tai toisella asteella, joskus vasta korkeakoulussa. Erityisesti lievemmät oppimisvaikeudet jäävät helposti huomaamatta, mutta nekin saattavat kuormittaa lasta aiheuttaen mm. uupumista, alisuoriutumista ja/tai haasteellista käyttäytymistä. Oppimisvaikeuden tunnistaminen on tärkeää, jotta tuki osataan kohdentaa oikein ja siihen löytyy parhaat keinot ja välineet.

Inklusion toteuttaminen käytännössä edellyttää riittävää erityispedagogista perusosaamista kaikilta opettajilta. Osaamista tarvitaan jokapäiväisessä arjessa, eikä se voi jäädä vain erityisopettajan vastuulle. Osaamista tarvitaan enemmän myös vanhempien kanssa tehtävään yhteistyöhön erityisesti silloin, kun lapsella on oppimisessaan haasteita.

Tällä hetkellä oppimisen haasteisiin liittyviä sisältöjä ei ole riittävästi opettajien perus- eikä täydennyskoulutuksessa. Osaamista tarvitaan sekä oppimisen haasteiden ymmärtämisessä (tieto ja tunnistaminen) että tuen keinoissa. Opettajia kuormittaa resurssien puute (aika ja osaaminen oppilaiden yksilölliseen tukemiseen) ja riittämättömyden tunne.

Perusopetuksen resurssit → tarvitaan riittävästi aikaa ja osaamista lasten kohtaamiseen sekä yksilöllisesti että ryhmässä

Erilaisten oppijoiden liiton näkemyksen mukaan oppivelvollisuuden laajentaminen 18 vuoden ikään asti on sinänsä perusteltua ja vastaa 2020-luvun koulutuksellisia tavoitteita. Huolen aiheena kuitenkin on uudistuksen edellyttämät resurssit ja se, kohdentuvatko ne parhaalla mahdollisella tavalla. Toistaiseksi resurssit (aika ja osaaminen) varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa eivät ole olleet riittävät, ja sen seurauksena suuri osa nuorista päättää perusopetuksen vailla välttämättömiä, toisella asteella tarvittavia perustaitoja ja oppimisvalmiuksia. Tämä näkyy muun muassa nuorten epätietoisuutena omista vahvuuksista ja kiinnostuksen kohteista, haluttomuutena hakeutua tai sitoutua toisen asteen opintoihin, opiskelun ja oppimisen vaikeuksina sekä psykososiaalisina ongelmina. Toisella asteella näiden ongelmien korjaaminen on vaikeaa ja kallista, ja inhimillinen hinta perusopetuksessa tapahtuneista laiminlyönneistä on joka tapauksessa kova.

Tämän takia aivan ensisijaista on varmistaa riittävä, oikea-aikainen, yksilöllinen tuki varhaiskasvatuksesta perusopetuksen loppuun asti. Perusopetuksessa tulee varmistaa systemaattinen oppimistulosten seuranta niin, ettei lapsella/nuorella ole mahdollista siirtyä luokalta toiselle ilman kyseisen luokka-asteen edellyttämiä perustaitoja ja oppimisvalmiuksia. Ratkaisu ei voi olla luokalle jättäminen (muutoin kuin ehkä joissain poikkeustapauksissa), vaan kullekin lapselle/nuorelle tulee varmistaa tarpeenmukainen oppimisen tuki.

Tuen keinot → tarvitaan osaamista ohjata lapsia/nuoria kokeilemaan ja käyttämään erilaisia oppimisstrategioita ja oppimisen apuvälineitä / digitaalisia työkaluja

Keskeisiä ja toistaiseksi liian vähän käytettyjä tuen muotoja ovat yksilöllisten oppimisstrategioiden löytäminen yhdessä lapsen/nuoren kanssa, erilaiset yksilölliset oppimisympäristön järjestelyt (mm. mahdollisuus rauhalliseen tilaan ja omatahtiseen etenemiseen ilman kuormittavaa vertailua muihin), ohjaus erilaisten oppimisen apuvälineiden ja digitaalisten työkalujen käyttöön sekä tiiviimpi kodin ja koulun yhteistyö.

Perusopetuksessa, kuten myös toisella asteella, tuen tulee sisältää ohjausta oppimista tukevien apuvälineiden ja digitaalisten työkalujen käyttöön (mm. tekstien kuuntelu- ja sanelutoiminnot, keskittymistä ja muistia tukevat ohjelmat ja sovellukset). Apuvälineiden ja digitaalisten työkalujen käyttö mm. vähentää lukemiseen ja kirjoittamiseen käytettävää aikaa ja estää siten uupumista. Ne auttavat lasta pysymään oppimisessa samassa tahdissa muiden kanssa. Tärkeää on, että nämä apuvälineet ja digitaaliset työkalut ovat yhdenveroisesti kaikkien saatavilla, jolloin niiden käyttö ei leimaa lasta. Erityisen tuen tarve aiheuttaa lapsille usein huonommuudentunteita, minkä takia opetuksessa pitäisi kaikin keinoin varmistaa, ettei hyvää tarkoittavasta tuesta seuraa tahattomasti kielteisiä vaikutuksia.

Lasten yhdenvertaisuus kunnasta ja koulusta riippumatta → tarvitaan riittävät resurssit ja niiden käytön valvonta

Kuntien välillä ja myös kuntien sisällä koulujen erot oppimisen ja koulunkäynnin tuen toteuttamisessa ovat aivan liian suuret. Sen seurauksena lapset/nuoret eivät tällä hetkellä ole yhdenvertaisessa asemassa oppimisen pedagogisen ja sosiaalisen tuen suhteen. Sama koskee oppilashuollon palvelujen saatavuutta, mihin tulee toivottavasti parannus psykologi- ja kuraattoripalvelujen mitoitukselta säädettyä. Luokan vaihtaminen koulussa, koulun vaihtaminen kunnan sisällä tai perheen muuttaminen toiseen kuntaan voi huomattavasti heikentää tai parantaa lapsen suhtautumista ja lapsen saamaa tukea sekä yhteistyötä vanhempien kanssa.

PERHETAUSTA → tarvitaan aikuisten oppimisvaikeuksiin keskittyviä palveluja sekä koordinoitua, hallinnonrajat ylittävää yhteistyötä

Oppimisvaikeudet ovat vahvasti perinnöllisiä. Siksi usein perheen vanhemmalla ja sisaruksilla on myös oppimisvaikeuksia. Oppimisvaikeuksia esiintyy sekä matalan että korkean koulutuksen hankkineilla, mutta usein ne haittaavat opiskelua siinä määrin, että koulutustaso jää matalammaksi kuin mihin henkilön muu lahjakkuus antaisi valmiudet.

Jos vanhemmilla on oppimisvaikeuksien takia jäänyt omat opinnot perusasteen varaan, heillä ei välttämättä ole mahdollisuuksia tukea lasta parhaalla mahdollisella tavalla. Vanhempien käsitykset omasta ja lapsen oppimiskyvystä voivat olla kielteiset, jolloin he eivät myöskään osaa/uskalla kannustaa lasta löytämään keinoja oppimisvaikeuden kanssa selviytymiseen ja tähtäämään toisen ja korkea-asteen opintoihin. Jos vanhempien koulutustaso on jäänyt matalaksi, perheen sosioekonominen asema voi olla heikko, mikä osaltaan voi heikentää vanhempien mahdollisuuksia tukea lasta.

Oppimisvaikeuksien aiheuttamien haittojen ylisukupolvisuuden riskiä lisää se, että aikuisille ei juurikaan ole tarjolla tukea oppimisvaikeuksiin, eikä niitä muissa aikuisten palveluissa (TE-/sote-palvelut) usein tunnusteta taustalla vaikuttaviksi juurisyiksi.

SUKUPUOLTEN EROT → tarvitaan sukupuolisensitiivisyyttä ja osaamista löytää juurisyitä näkyvän, eri tavoin haasteellisen käyttäytymisen takaa

Oppimisvaikeuksien näkökulmasta tyttöjen ja poikien erot ilmenevät yleistäen siten, että tyttöjen vaikeudet jäävät opettajilta useammin huomaamatta. Toisaalta oppimisvaikeuksia kokevat tytöt saattavat olla hiljaisia ja vetäytyviä, niin että opettaja ei kiinnitä heihin erityistä huomiota, toisaalta he saattavat tunnollisina tehdä kotona valtavasti työtä suoriutuakseen tehtävistä. Pojat useammin reagoivat vaikeuksiin levottomalla ja häiritsevällä käyttäytymisellä, jolloin käyttäytymisen taustalla oleva oppimisvaikeus voi jäädä tunnustamatta tai liian vähälle huomiolle. Edelleen lasten oppimisvaikeudet saatetaan tulkita kielteisiksi asenteiksi koulunkäyntiä kohtaan tai yrittämisen ja ahkeruuden puutteeksi.

KORONAPANDEMIAN VAIKUTUKSET

Koronapandemian vaikutukset ovat moninaiset. Osa lapsista, joilla on oppimisvaikeus, on hyötynyt kotona opiskelusta. Heitä on helpottanut rauhallisempi opiskelutila, mahdollisuus edetä omaan tahtiin sekä vertailun ja sosiaalisen paineen puute. Osa taas ei ole kotona pystynyt suoriutumaan tehtävistä ja on jäänyt oppimisessa jälkeen muista. Nämä kokemukset riippuvat tietenkin paljon siitä, miten etäopetus on järjestetty ja millaista tukea lasten on ollut mahdollista saada opettajilta, avustajilta ja kotona vanhemmilta.

On tärkeää, että etäopetusajan aiheuttamat erot oppimistuloksissa ja sen vaikutukset lasten ja nuorten hyvinvointiin selvitetään hyvin. Oppimisen puutteiden paikkaamiseksi lapsille ja nuorille on annettava tarpeenmukaista tukea ja lisäopetusta, ja myös lasten ja nuorten psykososiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen on varmistettava riittävät resurssit.

Koronapandemian aikaisesta etäopetuksesta saadut kokemukset ovat tärkeitä ottaa perusopetuksen kehittämisessä huomioon. Kokemukset tulee selvittää sekä lasten ja nuorten ja vanhempien että opettajien näkökulmista. Erityisesti yläkoululaisten kohdalla olisi hyvä selvittää joustavampien, lähi- ja etäopetusta yhdistävien opetusjärjestelyjen mahdollisuutta. Tämä vaatii etäopetusmenetelmien, etäyhteyksien, digitaalisten oppimisympäristöjen ja tukikeinojen kehittämistä. Lisäksi on huolehdittava siitä, että kaikilla lapsilla ja nuorilla on käytössään digitaaliset oppimisvälineet ja kodeissa hyvät verkkoyhteydet.

Etäopetusta ja joustavia opetusjärjestelyjä kehitettäessä tulee kuunnella lapsia/nuoria ja vanhempia sekä tehdä lasten ja nuorten oppimistulosten ja hyvinvoinnin vertailevaa (kokoaikainen lähiopetus vs. lähiopetuksen ja osittaisen etäopetuksen yhdistelmä) tutkimusta.

LISÄKSI HUOMIOITAVAA

Vanhemmilla on usein niukasti, jos ollenkaan tietoa oppimisvaikeuksista ja muista oppimisen haasteista ja keinoista, joilla lasta ja lapsen oppimista voisi parhaiten kotona tukea. Vanhemmat haluavat ja tarvitsevat tietoa ja keinoja, ja kodin tuella tiedetään olevan keskeinen merkitys lapsen oppimisessa. Vanhemmilla tulisi olla mahdollisuus saada sujuvasti tietoa heti, kun he huomaavat kotona lapsella oppimisen haasteita tai niitä todetaan varhaiskasvatuksessa/koulussa.

Erilaisten oppijoiden liitossa on suunniteltu toimintaa, jossa varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa olevien lasten vanhemmille tuotetaan helposti käyttöön otettava tietopaketti lasten oppimisvaikeuksista ja annetaan ohjausta kotona toteutettavaan oppimisen tukeen. Kysymys ei ole koulun tehtävän siirtämisestä vanhemmille, vaan ymmärryksen lisäämisestä ja kodin arjessa helposti toteutettavista tukikeinoista. Uskomme, että tiedon, ymmärryksen ja osaamisen lisääntyessä sekä lasten että vanhempien kuormitus vähenee ja kodin ilmapiiri lapsen koulunkäynnin suhteen muuttuu positiivisemmaksi. Lasten oppimistulokset ja hyvinvointi paranevat ja heidän opiskelumotivaationsa kasvaa. Myös kodin ja koulun yhteistyö paranee, kun vanhemmat saavat tietoa ja välineitä toisaalta tukea lapsen koulunkäyntiä, toisaalta tuoda kodin näkökulma lapsen oppimisen haasteista opettajien tietoon. Lisäksi vanhemmat, joilla itsellään on oppimisvaikeuksia, voivat löytää keinoja ja välineitä edistää omaa oppimistaan ja työssä suoriutumistaan. Tällaiselle toiminnalle on suuri tarve, ja sille tulisi löytää rahoitus.

OPPIMISEN TUKI AIKUISILLE, JOILLA ON PUUTTEITA PERUSTAIDOISSA JA/TAI OPPIMISVAIKEUKSIA

Työikäisistä aikuisista arvioidaan noin 20 %:lla olevan oppimisvaikeuksia tai muita oppimisen haasteita. Osa selviytyy oppimisvaikeutensa kanssa hyvin, mutta osalle se aiheuttaa vaikeuksia selviytyä muuttuvassa työelämässä. Heikkojen perustaitojen taustalla on usein jonkinlaisia oppimisen haasteita, joita ei ole välttämättä aiemmin tunnistettu ja joiden kanssa selviytymiseen henkilö ei ole saanut tukea.

Oppimisvaikeuksia kokeville aikuisille ei tällä hetkellä ole palveluja, joissa ohjattaisiin erilaisten oppimisvaikeutta kompensoivien strategioiden löytämiseen ja oppimista/työtä sujuvoittavien apuvälineiden ja digitaalisten työkalujen käyttöön. Tämä on suuri puute, koska ilman näitä keskeisiä metataitoja opiskelu ja työssä selviytyminen voivat olla ylivoimaisia. Erilaisten oppijoiden liitossa on kehitetty yksilöllisen tuen malli, Oppimisen olohuone, oppimisvaikeuksia kokeville aikuisille. Neljän hankevuoden ajalta tulokset ovat erittäin hyvät, ja tämänkaltaisen palvelun tulisi olla helposti löydettävissä ja yhdenvertaisesti kaikkien ulottuvilla. www.eoliitto.fi/oppimisen-olohuone

LOPUKSI

Talousarviossa esitetyt panostukset varhaiskasvatukseen ja perusopetukseen (ml. Oikeus oppia -ohjelma 2020–22) ovat erittäin tarpeellisia ja toivottavasti lisäävät huomattavasti yksilöllistä oppimisen tukea sitä tarvitseville.

Jotta taloudelliset panostukset muuttuisivat toimiviksi ja vaikuttaviksi käytännöiksi, tulee toimenpiteitä ja tuloksia seurata ja arvioida kuulleen laajasti sekä lapsia ja nuoria ja vanhempia että opettajia ja varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen järjestäjiä.

Nykyisessä varhaiskasvatuslaissa (3 §) todetaan yleisellä tasolla, että varhaiskasvatuksen tavoitteena on mm. tukea lapsen oppimisen edellytyksiä, mahdollistaa myönteiset oppimiskokemukset, tunnistaa lapsen yksilöllisen tuen tarve ja järjestää tarkoituksenmukaista tukea. Lakiin ei ole kirjattu erikseen oppimisvaikeuksien tunnistamista ja niihin kohdistuvaa oppimisen tukea. Tämä on puute, joka tulisi korjata mahdollisimman pian ottaen huomioon oppimisvaikeuksien yleisyyden ja oikein kohdennetun tuen (ja tuen puutteen) merkityksen.

Oppimisen tuen osalta tavoitteeksi tulee asettaa, että perusopetuksen päättyessä kaikilla nuorilla on toisella asteella tarvittavat perustaidot ja oppimisvalmiudet sekä hyvä käsitys omista vahvuuksista ja kiinnostuksen kohteista. Nuorilla, joilla on oppimisvaikeus tai muita oppimisen haasteita, tulee olla käytössään itselle sopivia oppimisstrategioita ja opiskelua sujuvoittavia oppimisen apuvälineitä / digitaalisia työkaluja. Myös aikuisten tulee saada tukea ja ohjausta opiskelua, työllistymistä ja/tai työssä selviytymistä haittaavan oppimisvaikeuden kanssa selviytymiseen. Tällainen palvelu tulee sisällyttää osaksi muita aikuisten TE-/SOTE-palveluja ja/tai resursoida kolmannen sektorin toiminta palvelun tuottamiseksi.

Helsingissä 20.10.2020

Erilaisten oppijoiden liitto ry